

INSTYTUT BADAŃ LITERACKICH POLSKIEJ AKADEMII NAUK
Institute of Literary Research Polish Academy of Sciences

DIGITAL
HUMANITIES
CENTRE

Bibliografia jako narzędzie badawcze: przykład Polskiej Bibliografii Literackiej

mgr Beata Koper
Pracownia Bibliografii Bieżącej IBL PAN
w Poznaniu

Kontakt:
beata.koper@ibl.waw.pl

www.ibl.waw.pl

ul. Nowy Świat 72, 00-330 Warsaw, Poland
phone/fax: (22) 826 99 45, (22) 65 72 895
e-mail: sekretariat@ibl.waw.pl

Plan wystąpienia

1. "Polska Bibliografia Literacka" - krótka charakterystyka.
2. Funkcja bibliografii dziedzinowej na przykładzie PBL.
3. Zmiany i wyzwania funkcjonowania bibliografii specjalistycznej w środowisku cyfrowym:
  - a. nowe możliwości: pozyskiwanie danych zewnętrznych umożliwiające przyspieszenie prac dokumentacyjnych,
  - b. nowe zadania: dostosowanie danych do badań ilościowych.
4. Bibliografia specjalistyczna jako źródło danych do badań ilościowych - przykład PBL.
5. Podsumowanie: remediacja bibliografii specjalistycznej - szansa czy zagrożenie?

PBL - charakterystyka

PBL swym zasięgiem obejmuje prace z teorii i historii literatury, krytyki literackiej, teatralnej i filmowej, literatury współczesnej i życia literackiego. Odnotowuje także polskie teksty literackie i paraliterackie (opublikowane zarówno w postaci druków zwartych, jak i na łamach czasopism krajowych oraz emigracyjnych), ich przekłady, a także teksty literackie obce (książki i teksty w czasopismach) w przekładzie na język polski. Bibliografia rejestruje też inne formy recepcji literatury takie, jak: spektakle teatralne, słuchowiska radiowe, przedstawienia teatru telewizji oraz roczną produkcję polskich filmów fabularnych.

- ❖ PBL za lata 1944/1945-1988: wydawnictwo seryjne, opublikowano 45 roczników (51 tomów).
- ❖ PBL za lata 1988-2003: internetowa baza danych (Oracle Database) dostępna pod adresem pbl.ibl.poznan.pl (od roku 1998).
- ❖ PBL za rok 1989 ukazał się również na płycie CD.
- ❖ Od rocznika 2004 planowane jest przejście na nową bazę danych (PostgreSQL); a w najbliższych miesiącach zostanie uruchomiony nowy portal dla użytkowników z otwartym dostępem do danych.

Funkcje zamierzone:

- naukowa
- rejestracyjna
- dokumentacyjno-źródłoznawcza
- informacyjna
- informowania o treści publikacji
- porządkująca fakty w czasie
- integrująca (literaturę krajową i emigracyjną)
- archiwalno-historyczna
- edukacyjna

Funkcje niezamierzone:

- bibliometryczna
- naukoznawcza
- ogólnokulturowa

Nowe funkcje bazy danych:

- biblioteczna
- kontaktu z autorami materiałów
- bibliografia jako źródło poszukiwań genealogicznych
- marketingowa

Źródło: Z. Szymańska, *Funkcje bibliografii literackich*, Uniwersytet Wrocławski, niepublikowana rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Mirosława Górnego, 2011.

Bibliografia specjalistyczna w środowisku cyfrowym

Rozwój katalogów bibliotecznych, repozytoriów naukowych, portali naukowych i społecznościowych (academia.edu; biblionetka.pl; lubimyczytac.pl) sprawia, że informacje gromadzone przez bibliografie specjalistyczne z zakresu literatury i sztuki przestają być prymarnym źródłem informacji. Wciąż wyróżnia je rzetelność i naukowa taksonomia, jednak jest ona okupiona opóźnieniem w pojawianiu się informacji w bazach danych.

Z ankiety przeprowadzonej wśród użytkowników (2016) wynika, że ponad 1/3 użytkowników bazy PBL nie korzysta z innych bibliografii specjalistycznych, 77% ankietowanych poszukuje informacji nt. konkretnej publikacji, a wśród dobrych wzorów dla PBL wskazywano głównie katalogi biblioteczne.

Odmienne formaty i metodologie gromadzenia materiałów powodują, że wymiana danych między różnymi bazami bibliograficznymi, katalogami bibliotecznymi i repozytoriami stanowi zagadnienie z pogranicza nauk humanistycznych i informatyki. Zauważalną przeszkodą jest brak wypracowanych dobrych praktyk w udostępnianiu danych przez różne instytucje. Otwarty dostęp dla użytkowników (np. bardzo wartościowe skądinąd API Biblioteki Narodowej) jest niewystarczający dla specjalistycznych baz i bibliografii (szczególnie tych posługujących się własnymi formatami metadanych), a wiele archiwów (np. Archiwum Radia i Telewizji) w ogóle nie jest przygotowanych na dzielenie się metadanymi z innymi instytucjami.

W 2017 roku podjęto starania o dostęp do metadanych zasobów telewizyjnych gromadzonych przez TVP, które można by pozyskać w formie i skali umożliwiającej masowy import danych do bazy PBL.

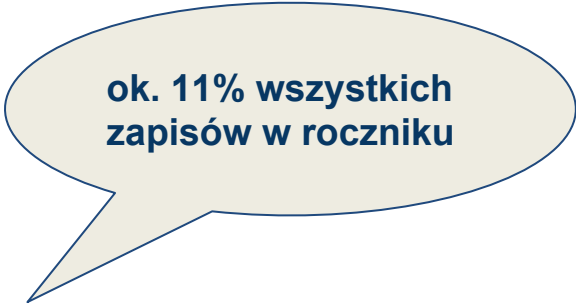
Dostępem do archiwaliów telewizyjnych zarządza Ośrodek Dokumentacji Zbiorów Programowych Telewizji Polskiej (specjalna procedura opisuje posiadane zasoby, świadczone usługi, metody kontaktu itp.).

Takich usług Ośrodek standardowo nie świadczy - brak informacji o metadanych, sposobie ich przechowywania i udostępniania. Konieczne było opisanie potrzeb naukowych zespołu PBL w indywidualnych rozmowach (telefonicznych i mailowych) z pracownikami TVP.

Polska Bibliografia Literacka za rok 2001:

Filmy:	55
Sztuki:	572
Audycje:	436
Książki (literatura podmiotowa):	<u>4303</u>
	5366

ok. 11% wszystkich
zapisów w roczniku

Szacunkowo można założyć, że 10-osobowy zespół wprowadzi powyższe dane w przeciągu 10 dni.

$$10 \times 8 \text{ (h)} \times 15 = 1200 \text{ h (30 tygodni pracy)}$$

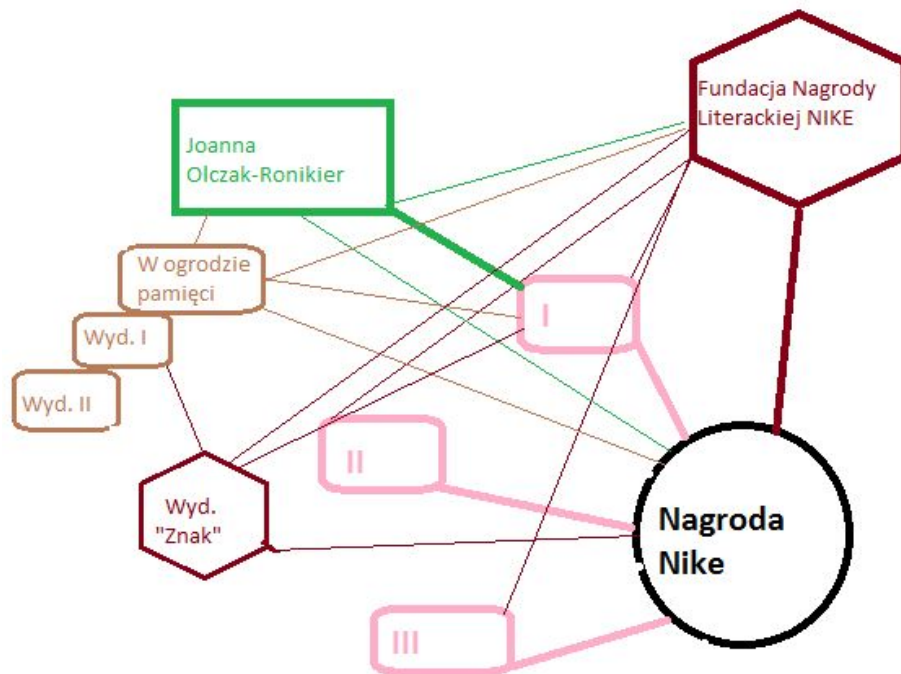

Dostosowanie danych do badań ilościowych

Rozwój humanistyki cyfrowej oraz narzędzi do przetwarzania i analizy dużych zbiorów danych (*Big Data*) powoduje, że na bibliografie specjalistyczne można spojrzeć nie tylko jak na źródło informacji, ale również jak na uporządkowany, bogaty zbiór informacji. Bibliografia specjalistyczna może więc pełnić rolę podwójną: poznawczą (dostarczanie informacji) i rolę przedmiotową (dostarczanie materiału badawczego).

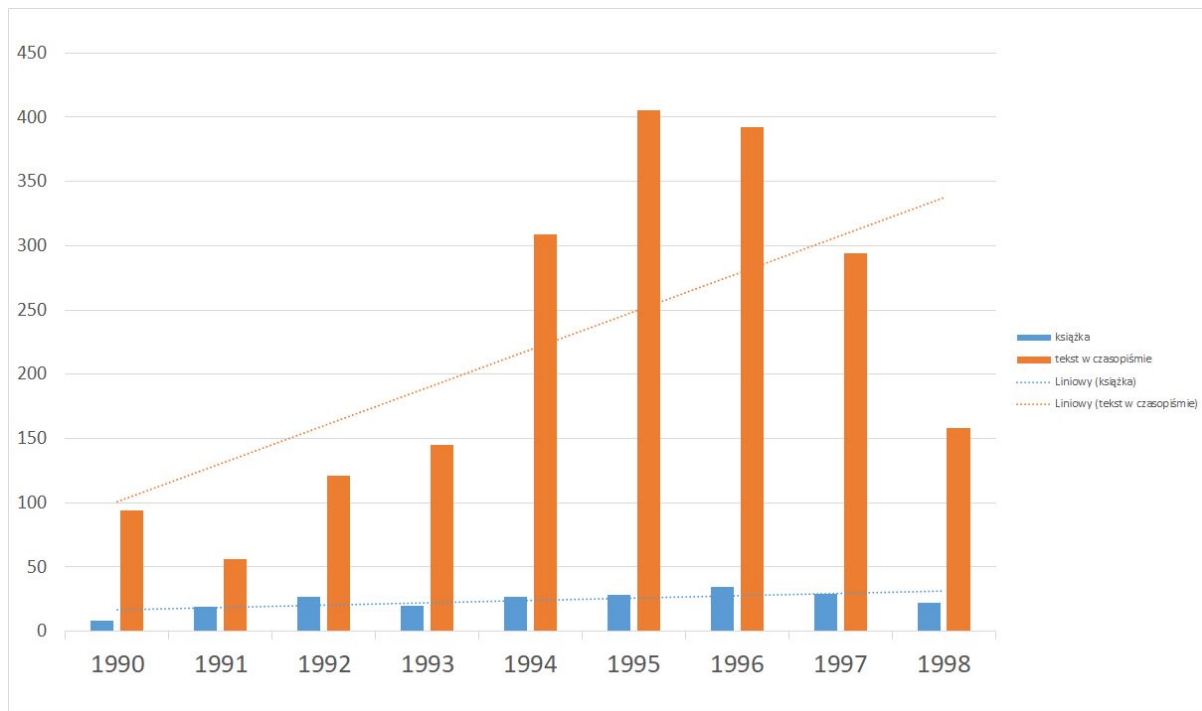
Dane, którymi można "się dzielić" są zazwyczaj danymi, które pozwalają na wykorzystanie ich do celów statystycznych.

Badania ilościowe na danych bibliograficznych

Artykuł jest efektem badań ilościowych prowadzonych na danych *Polskiej Bibliografii Literackiej* [...] prezentuje badanie wstępne dotyczące wpływu konkursów i nagród literackich na dynamikę twórczości pisarek i pisarzy. Przedstawione i poddane analizie zostały między innymi dane dotyczące aktywności twórców przed i po uzyskaniu nagród/zwycięstwie w konkursach.

T. Umerle, C. Rosiński, *Bibliograficzna socjologia literatury – badania na danych dotyczących polskich konkursów i nagród literackich w latach 1990–2001* [artykuł pokonferencyjny; w druku]

Intencją było wskazanie takich twórców, którzy przed taką nagrodą/konkuresem przynajmniej 4 lata z pewnością nie byli laureatami (w tym sensie - i w tym zakresie czasowym - „laur” był w ich biografii twórczej faktem wyjątkowym) i sprawdzenie, czy owo zwycięstwo/wyróżnienie to cezura, która wyznacza zmianę dynamiki ich twórczości.

T. Umerle, C. Rosiński, *Bibliograficzna...*

Publikacje laureatów nagród literackich i zwycięzców konkursów literackich z 1994 roku.

Pozyskiwanie danych z zewnątrz:

- integracja środowiska bibliograficznego (poznanie zasobów, opracowanie wspólnych praktyk udostępniania danych, wspólne inicjatywy - redukcja kosztów informatycznych),
- możliwość przyspieszenia prac bibliograficznych.

Bibliografia specjalistyczna jako narzędzie badawcze:

- odpowiedź na zapotrzebowanie użytkowników*
- wzmocnienie rangi bibliografii w świadomości użytkowników (*big data*),
- wzmocnienie kompetencji cyfrowych dokumentalistów,
- nakład pracy vs. użyteczność bibliografii

Dziękuję za uwagę.

Kontakt:

Beata Koper: beata.koper@ibl.waw.pl

Pracownia Bibliografii Bieżącej IBL PAN w Poznaniu

e-mail: pracownia.poznan@ibl.waw.pl

FB: [@Polska.Bibliografia.Literacka](#)